

UCZEŃ JAKO WSPÓŁTWÓRCA EDUKACJI

**Jak dać młodym pokoleniom przestrzeń do
samodzielnego kształtowania procesu uczenia
się?**

Fundacja
PPL

Warszawa, 23 października 2025 roku

Wyzwania współczesnej edukacji

- przeciążenie programowe
- brak motywacji
- niska sprawczość ucznia

Potrzeba zmiany:
od „uczeń ma słuchać”
→
do „uczeń współdecyduje”.

Czym jest autodeterminacja ucznia?

Prawo do współdecydowania
o sposobie uczenia się.

Wybór metod, narzędzi i
tempa.

Poczucie sprawczości i
współodpowiedzialności.

TEORIA AUTODETERMINACJI (DECI I RYAN)

Trzy podstawowe potrzeby psychologiczne:

- **Autonomia – możliwość wyboru.**
- **Kompetencja – poczucie, że potrafię.**
- **Relacje – bycie częścią wspólnoty.**

**Motywacja wewnętrzna rozwija się
wtedy, gdy te potrzeby są zaspokojone.**

BADANIA JOHNA HATTIEGO z 2008 r.

Widoczne uczenie się („Visible Learning”) – metaanaliza 800 badań.

Czynniki mające największy wpływ na uczenie się ucznia:

- **Samoocena własnych postępów**
- **Udzielanie informacji zwrotnej**
- **Relacje uczeń–nauczyciel**

Wniosek: uczeń musi brać aktywny udział w procesie, by uczyć się skutecznie.

Wnioski dla autodeterminacji ucznia

Im więcej danych „co naprawdę działa”, tym mocniej można uzasadnić praktyki wspierające samodzielność ucznia – np. udział ucznia w ocenie swoich postępów.

Metodologia Hattie’go: proces uczenia się powinien być widoczny („visible learning”) — uczniowie wiedzą, co robią, dlaczego i jak się rozwijają.

Nauczyciel/szkoła wspólnie wybiera metodę, ale też dba, by uczeń rozumiał wpływ swojego działania.

Nowe badania Hattie (2023)

Visible Learning: The Sequel (2023)
– ponad 2100 meta-analiz, 400 mln uczniów.

Nacisk na „co działa najlepiej” oraz na wspólne monitorowanie procesu uczenia się.

Kluczowy element: „intentional alignment” – celowe dopasowanie nauczania i uczenia się.

Nowe odkrycia Hattie (2023)

Wysoka rola zaangażowania ucznia, aktywności i współpracy.

Negatywne efekty: zmęczenie, nuda, zależność od nauczyciela.

Model „flipped learning” i technologie z informacją zwrotną.

Nowe podejście: nauczyciel jako ewaluator własnego nauczania.

AUTODETERMINACJA W ŚWIECIE BADAŃ HATTIE'go

Autodeterminacja = aktywny udział ucznia, refleksja nad własnym uczeniem się.

Nuda i pasywność sygnałem braku sprawczości.

Nauczyciel jako mentor sprzyja rozwojowi samodzielności ucznia.

Kompetencje poznawcze

Planowanie nauki, znajomość strategii uczenia się, monitorowanie postępów, analiza źródeł, refleksja nad metodami.

Uczeń wybiera sposób nauki, który najbardziej do niego pasuje.

Kompetencje metapoznawcze

Świadomość mocnych i słabych stron,
samoocena postępów,
adaptacja strategii,
poczucie sprawstwa.

Badania Hattie'go:
samoocena i refleksja
mają najwyższy wpływ
na efektywność nauki.

Kompetencje emocjonalno-motywacyjne

**motywacja wewnętrzna,
wytrwałość, odporność na
porażki, samoregulacja
emocji, docenianie postępów**

Kompetencje społeczne

współpraca,
komunikacja,
prośenie o wsparcie,
uczenie innych

Vygotsky: uczenie to
proces społeczny –
rozwój w interakcji z
innymi

Kompetencje organizacyjne i cyfrowe

planowanie czasu,
organizacja przestrzeni,
korzystanie z narzędzi
cyfrowych, e-learning,
zarządzanie wiedzą

Implikacje dla praktyki

Uczeń i nauczyciel
wspólnie
monitorują
postępy
(„intentional
alignment”).

Zwiększenie
uczestnictwa
ucznia w decyzjach
o sposobie uczenia
się.

Kultura klasy:
popęłnianie
błędów = część
nauki.

Portfolio i
dzienniki uczenia
się wspierają
refleksję.

INVITING LEARNING ENVIRONMENT

Środowisko, w którym uczniowie czują się mile widziani, rozumieją sens działań, nie boją się błędów i mają wpływ na proces.

Zaufanie i bezpieczeństwo emocjonalne

Uczeń podejmuje ryzyko intelektualne tylko w bezpiecznym środowisku.

**„Nauka wymaga odwagi” –
nauczyciel tworzy
przestrzeń do odwagi
uczenia się.**

Widoczność celu i sensu

**Uczeń powinien wiedzieć,
dlaczego się uczy, dokąd zmierza
(cel), jak pozna, że potrafi
(kryteria sukcesu).**

**To buduje poczucie sensu i
motywację.**

Fundacja
PPL

Aktywne włączanie ucznia w proces

Uczeń współtworzy kryteria oceny, ma wpływ na sposób nauki, regularnie rozmawia o postępach.

Hattie: najlepsi nauczyciele zapraszają uczniów do wspólnego uczenia się.

Fundacja
PPL

Inni badacze wspierający autodeterminację

Vygotsky – strefa najbliższego rozwoju.

Bruner – uczenie przez odkrywanie.

Rogers – nauczyciel jako przewodnik.

Robinson – kreatywność jako fundament edukacji.

Dlaczego warto?

**Wyższa motywacja
wewnętrzna.**

**Lepsze wyniki w
nauce.**

**Większa
odpowiedzialność i
samoregulacja.**

Fundacja
PPL

Jak wdrażyć w praktyce?

**Dawać wybór:
formy pracy,
tematy, sposoby
oceny.**

**Ustalanie celów
lekcji.**

**Otwarte pytania,
autorefleksja,
dialog zamiast
monologu.**

Przykłady dobrych praktyk

Finlandia – moduły międzyprzedmiotowe.

Holandia – szkoły Agora.

Szwecja – elastyczny program.

Dania – Open School.

Kanada – inquiry-based learning.

Nowa Zelandia – Key Competencies.

Australia – PBL.

Hiszpania – Escuelas Activas.

USA – Big Picture Learning.

Polska – Budząca się szkoła.

Podsumowanie i pytanie otwarte

**Edukacja to
wspólna
odpowiedzialność.**

**Autodeterminacja =
skuteczność uczenia
się.**

**Pytanie: Jaką
przestrzeń do
decydowania daję
moim uczniom?**

Fundacja
PPL

**DZIĘKUJĘ ZA
UWAGĘ!**

Joanna Bochniarz

Fundacja Polskich Portów Lotniczych

**www.fundacjappl.pl
info@fundacjappl.pl**

**Fundacja
PPL**